

## PEDAGOGIJA U EUROPSKOM KVALIFIKACIJSKOM OKVIRU: Hrvatski kontekst

Igor Radeka<sup>1</sup>

### *Rezime*

*Europska unija prije svega je utemeljena zbog slobodnog kretanja kapitala, radne snage, roba i usluga. Kretanje radne snage olakšava Europski kvalifikacijski okvir, model uspostavljen 2008. godine zajedno s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima svih država članica Europske unije. Temelji se na ishodima učenja stečenim kroz sve oblike (formalno, neformalno i informalno) i sve razine (od osnovnog do visokog) odgoja, obrazovanja i učenja, zaključno s doktoratom znanosti, kako bi se odredile razina, obujam i profil kompetentnosti svakoga tko konkurrira za uključivanje u tržište rada. Uz 27 država članica Europske unije, koje su razvile nacionalne kvalifikacijske okvire, još 11 zemalja kandidata, potencijalnih kandidata i zemalja s posebnim statusom radi na provedbi Europskog kvalifikacijskog okvira. Iz zemalja nastalih na prostoru nekadašnje Jugoslavije među njima su Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija. U ovom radu kritički se preispituju ti procesi zajedno s ekspanzijom ekonomizacije, psihologizacije i informatizacije u suvremenoj školi, zbog čega je umjesto cjelovitog pristupa odgoju i obrazovanju fokus pažnje preusmjeren na razvoj kompetencija za tržište rada. Na kraju se daju temeljna obilježja standarda zanimanja i standarda kvalifikacije pedagoga, kao struke i kao profesije, u skladu s Hrvatskim i Europskim kvalifikacijskim okvirom, koja su izradili pedagozi koji na javnim sveučilištima izvode svih pet studija pedagogije u Hrvatskoj. Posebno se ističu implikacije koje ti dokumenti imaju na daljnji razvoj pedagogije i pedagoga.*

**Ključne riječi:** *Europski kvalifikacijski okvir, pedagogija, razvoj, distorzija.*

<sup>1</sup> Igor Radeka je doktor pedagogije i redovni profesor Odjela za pedagogiju Sveučilišta u Zadru. Elektronska adresa: iradeka@unizd.hr

## Promjena misije suvremene škole

Porast neravnoteže koja nastaje u suvremenoj školi između odgoja na jednoj strani i obrazovanja na drugoj strani na način da pod ekspanzijom obrazovanja sve više atrofira odgoj, neposredna je posljedica promjene paradigme škole. Pedagogijski koncept cjelovitog odgoja i obrazovanja učenika danas je zamijenjen razvojem kompetencija za tržište rada. Umjesto pedagogijske paradigme, koja holistički pristupa odgoju i obrazovanju tako da polazi od aksioma prema kojem nema odgoja bez obrazovanja niti se obrazovanje može cjelovito razvijati bez odgoja – jer se oni prožimaju i nadopunjavaju – školom danas dominiraju ekonomizacija, psihologizacija i informatizacija (Andevski, 2023a).

*Ekonomizacija* (ne samo škole nego i društvenog života u cjelini) dovodi do toga da se sve aktivnosti – kako privredne tako i školske, ali i šire društvene – rukovode tržišnim kriterijima. Dereguliraju se sva državna ograničenja i kontrole s tendencijom globalne ekspanzije (Andevski, 2023b), što je u skladu je s temeljnim postulatima Europske unije o slobodnom kretanju kapitala, radne snage, roba i usluga<sup>2</sup>. Ekonomizacija škole dovela je do toga da se klasični pojmovi pedagogije zamjenjuju modernim „čarobnim“ riječima: ishodi učenja, skupovi ishoda učenja, kompetencije, standardi zanimanja, standardi kvalifikacija, razina, obujam, profil i dr. Takvim pristupom zanemareno je sve ono što nema neposrednu upotrebnu vrijednost – među kojima je i odgoj.

Ekonomski pristup tržišnoj privredi je potreban. Ali, ekonomizacija cjelokupnog društva dovela je do porasta društvenih nejednakosti i uvođenja kompetitivnih elemenata u društvene odnose, što je izazvalo čitav niz društvenih problema. Zbog toga ekspanzija ekonomskih kriterija na društvo u cjelini ne samo da je pogrešna nego je i štetna. Ekonomizacija nije primjerena društvenim odnosima. Suvremeno građansko društvo treba tržišnu privredu, ali njegov građanin ne treba tržišno društvo. Temeljne djelatnosti suvremenog društva – poput školstva, zdravstva, kulture, socijalne skrbi i dr. – ne bi se smjeli komercijalizirati, već trebaju biti jednako dostupni svima

<sup>2</sup> Doprinos tom kretanju u krivom smjeru daju i neki teorijski pristupi udomaćeni u pedagogiji, koji na pijedestal školskog rada stavljaju apsolutni individualitet – kao što je konstruktivizam (Andevski, 2023b), koji nema ništa zajedničko s pedagoškom tradicijom individualnih sloboda, autonomije i odgovornosti, a koji su uvijek nastajali na temelju aktivnog suodnosa učenika s nastavnikom i cjelokupnom društvenom zajednicom.

kao baza socijalno osjetljive države koja brine o zaštiti standarda svih svojih građana. Kada se radi o školstvu, bez uravnoteženja odgoja i obrazovanja nema cjelovitog razvoja osobe, pa onda niti perspektive uravnoteženog društvenog razvoja.

S druge strane, sve veća prevlast *psihologizacije* školskog razmišljanja dovela je do toga da neposredna potreba djeteta postaje vodeći kriterij postupanja prema učeniku. Perspektiva njegove sadašnjosti, ultimativno inzistiranje na njegovoj 'dobrobiti' sada i ovdje, dobija prednost u odnosu na perspektivu budućnost u kojoj se ostvaruju odgoj i obrazovanje, a ideal simetrične komunikacije nameće se kao pretpostavka odgojne komunikacije (Reichenbach Oser, 2002, prema: Andevski, 2023b: 36). Takav je pristup u suprotnosti s bilo kakvom napetosti (na kojoj se temelje interesi i motivacija), ukida prirodnu težnju za potpunim (samo)ostvarenjem u budućnosti.

Psihološki pristup je vrlo važan za školstvo. Danas se javljaju brojni problemi koji zahvaćaju mlade ljude u suvremenom društvu. U tom kontekstu potrebna je dobra psihološka pomoć kako bi se učenici, nastavnici<sup>3</sup> i suvremena škola uspješno nosili s tim izazovima. Ali, pretjerana psihologizacija cjelokupne populacije učenika u sustavu školstva na opisani način smanjuje značaj i atraktivnost odgojno-obrazovnog rada jer se one temelje na pozitivnoj napetosti između nastavnika i učenika kao pretpostavke stvaralačkog nastajanja zrelih, samostalnih i ostvarenih pojedinaca u budućnosti.

Konačno, neprimjerena *informatizacija* dodatno slabi uravnoteženu odgojno-obrazovnu funkciju škole, što je posebno došlo do izražaja uvođenjem nastave na daljinu 2020. godine za vrijeme prekida rada škole izazvanog pandemijom COVID-19 (2020-2022). Taj iznuđeni *ex post facto* društveni eksperiment pokazao nam je kako izgleda obrazovanje bez odgoja i kamo ide škola koja se temelji na ubrzanju aktualnih trendova. Nakon tog eksperimenta u Hrvatskoj prevladava mišljenje struke da odgojno-obrazovni rad na daljinu može biti zamjena za redovitu nastavu licem u lice samo u izvanrednim okolnostima. Kad god je to moguće potrebno je osigurati redovitu, cjelovitu tzv. kontakt nastavu licem u lice, jer se samo na taj način mogu ispuniti svi odgojni i obrazovni zadaci, odnosno ostvarivati svi kogni-

<sup>3</sup> Termin 'nastavnik' koristi se kao zbirni naziv za odgojitelje u predškolskim ustanovama, učitelje u osnovnim školama, nastavnike u srednjim školama, profesore na visokim učilištima i odgajatelje u učeničkim domovima.

tivni, afektivni i psihomotorički ishodi učenja (kako to razrađuje aktualna kurikularna paradigma).

Dakako, suvišno je propitivati da li nam je potrebna informatizacija škole u doba recentne informatičke revolucije. Ne samo da nam je potrebna, nego je i neophodna za praćenje suvremenih trendova i optimalizaciju rada za nove generacije učenika. Ali, kao i u prethodna dva slučaja (ekonomizacije i psihologizacije) ključno je pitanje načina i razmjera primjene. Informatička digitalizacija ima svoje važno mjesto u suvremenoj školi, ali nije panacea za sve odgojno-obrazovne probleme.

### **Kako dalje?**

Ključno je pitanje, s obzirom na sve navedene promjene izazvane *-izacijama*<sup>4</sup>, može li se o odgoju i obrazovanju i dalje razmišljati u kontekstu pedagoške paradigme? Nema sumnje da povratak pedagoške paradigme u naše škole nije moguć, jer se promjene ne kreiraju na temelju znanstvenih činjenica koje vode humanizaciji čovjeka, nego u skladu s interesima ključnih poluga suvremenih globaliziranih društava koje školstvo koristi za maksimalizaciju ekonomskog rasta uz minimalizaciju troška. Međutim, bez obzira na to što se navedene promjene ne mogu zaustaviti, trebali bismo ih pedagogizirati nametanjem pedagoškog u novom ideološkom kontekstu i pedagoškog u novoj školskoj praksi gdje god to možemo. Na taj bismo se način umjesto obučavanja upotrebljivog građanina vratili cjelovitom odgoju i obrazovanju u suvremenoj školi i humanizaciji čovjeka u suvremenom društvu.

### **Europska unija nekad i sada – poučan primjer napretka**

Europska unija (dalje: EU) je nastala iz Europske zajednice, koju su *Pariškim ugovorom* 18. travnja 1951. godine pokrenule Belgija, Francuska, SR Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska radi stvaranja jedinstvenog tržišta za ugljen i čelik. Iako je primarno nastala iz ekonomskih razloga, EU se u međuvremenu razvila u političku uniju, jedinstvenu međuvladinu i nadnacionalnu zajednicu europskih država koje dugoročni razvoj danas temelje na poštovanju ljudskih prava svih svojih građana, na demokratskim

---

<sup>4</sup> Ekonomizacija, psihologizacija i informatizacija.

vrednotama, slobodi, održivom razvoju, socijalnoj uključenosti, poštovanju bogate jezične i kulturne raznolikosti, odnosno na visokim vrijednosnim i životnim standardima svojih građana. To pokazuje da *početne datosti ne moraju biti i zadatosti*, osobito ako je unaprjeđenje u interesu općeg dobra koje ne šteti ključnim faktorima razvoja. Na tom tragu je i (re)pedagogizacija rada suvremene škole.

### **Europski kvalifikacijski okvir**

Europski kvalifikacijski okvir, uspostavljen 2008. godine (revidiran je 2017. godine; dalje: EKO), s osam stupnjeva, zajednički je referentni kvalifikacijski okvir koji povezuje kvalifikacijske sisteme svih zemalja članica EU. EKO pomaže u poboljšanju transparentnosti, usporedivosti i prenosivosti kvalifikacija, omogućuje prohodnost radne snage te olakšava mobilnost i cjeloživotno učenje. Uključuje sve vrste i sve razine kvalifikacija u Europi, odnosno sva zanimanja i sve profesije koje se stječu na području EU. Na temelju tog krovnog dokumenta izrađuju se standardi zanimanja i standardi kvalifikacija za sva zanimanja i sve profesije koje postoje u zemljama članicama EU. Na temelju tih standarda jasno je što svaki radnik zna i što može raditi.

Osim 27 država članica EU-a, koje su razvile svoje nacionalne kvalifikacijske okvire, 11 zemalja kandidata, potencijalnih kandidata i zemalja s posebnim statusom navodi da radi na uspostavi svojih nacionalnih kvalifikacijskih okvira, i to: Island, Lihtenštajn i Norveška (zemlje Europskog gospodarskog prostora), Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Crna Gora, Srbija i Turska (zemlje kandidatkinje) te Kosovo (potencijalni kandidati) i Švicarska. Iz zemalja nastalih na prostoru nekadašnje Jugoslavije među njima su Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija.

S obzirom na to da svaka zemlja ima specifičnosti unutar svojih sustava školstva, u svakom nacionalnom kvalifikacijskom okviru te su specifičnosti posebno iskazane na način da su razrađene u specifične podstupnjeve unutar zadane osmerostupanjske razine EKO-a.

Ovako izgleda Hrvatski kvalifikacijski okvir (dalje: HKO) u okviru osam EKO razina. Stupio je na snagu 2013. godine, uz modifikacije 2016., 2018., 2020. i 2021. godine.

**Tablica 1.***EKO i HKO razine (URL8)*

| Razine<br>prema<br>EKO | Razine<br>prema<br>HKO | Stupanj obrazovanja / Kvalifikacija                                                                                                                                                                      |
|------------------------|------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                      | 1                      | osnovno obrazovanje                                                                                                                                                                                      |
| 2                      | 2                      | strukovno osposobljavanje                                                                                                                                                                                |
| 3                      | 3                      | jednogodišnje i dvogodišnje srednjoškolsko strukovno obrazovanje                                                                                                                                         |
| 4                      | 4.1                    | trogodišnje srednjoškolsko strukovno obrazovanje                                                                                                                                                         |
|                        | 4.2                    | gimnazijsko srednjoškolsko opće obrazovanje;<br>četverogodišnje i petogodišnje srednjoškolsko strukovno obrazovanje                                                                                      |
| 5                      | 5                      | stručni studiji završetkom kojih se stječe manje od 180 ECTS bodova; strukovno specijalističko usavršavanje i osposobljavanje; programi za majstore uz najmanje dvije godine vrednovanog radnog iskustva |
| 6                      | 6.st                   | stručni prijediplomski studiji                                                                                                                                                                           |
|                        | 6.sv                   | sveučilišni prijediplomski studiji                                                                                                                                                                       |
| 7                      | 7.1.st                 | specijalistički diplomski stručni studiji                                                                                                                                                                |
|                        | 7.1.sv                 | sveučilišni diplomski studiji; integrirani prijediplomski i diplomski studiji                                                                                                                            |
|                        | 7.2                    | sveučilišni diplomski studiji; specijalistički diplomski stručni studiji; poslijediplomski specijalistički studiji                                                                                       |
| 8                      | 8.1                    | poslijediplomski znanstveni magistarski studiji                                                                                                                                                          |
|                        | 8.2                    | poslijediplomski sveučilišni doktorski studiji                                                                                                                                                           |

EKO, HKO i svi ostali nacionalni kvalifikacijski okviri zemalja članica predstavljaju prije svega alat za olakšavanje mobilnosti radne snage unutar EU. Dakle, sastavni su dio trenda ekonomizacije, o čemu je prethodno bilo riječi. To su instrumenti koji, kao sastavni dio europskih integracijskih procesa, ubrzavaju protok radne snage.

Sve zemlje članice EU u okviru EKO-a izrađuju standarde zanimanja

i standarde kvalifikacija. Iz tih standarda je prepoznatljivo što radnici koji su stekli određena zanimanja ili profesije (koji se EKO terminologijom zbirno zovu kvalifikacijama) i koji sudjeluju u tržištu rada mogu raditi, tj. za koje su poslove kvalificirani.

Međutim, bez obzira na dominantno ekonomističku paradigmu cijelog koncepta, poput prethodno istaknutog zagovora ponovne pedagogizacije škole zahvaćene *-izacijama*<sup>5</sup>, izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacija svakog zanimanja i svake profesije prilika je koju treba iskoristiti za zaštitu dostignutih standarda tih struka i profesija<sup>6</sup>.

Kada se u tom kontekstu fokusiramo na područje pedagogije, možemo zaključiti da izrada standarda zanimanja pedagoga i standarda kvalifikacije pedagoga omogućuje ne samo olakšani protok pedagoga unutar tržišta radne snage u zemljama članicama EU, što je primarni razlog izrade tih dokumenata. Na taj se način u isto vrijeme omogućuje *prepoznavanje unutrašnje strukture zanimanja i kvalifikacije pedagoga* u svakoj zemlji članici, *zaštita pedagoške struke i pedagogijske znanosti od stvaranja novih studija pedagogije koji ne zadovoljavaju minimalne zajednički utvrđene kriterije, kao i podizanje kvalitete postojećih studija*<sup>7</sup>.

<sup>5</sup> Ekonomizacija, psihologizacija i informatizacija.

<sup>6</sup> Kako to izgleda, može se opisati na primjeru stanja pedagogije u Hrvatskoj u kojoj postoji pet studija pedagogije na pet javnih sveučilišta (kronološkim redom osnivanja studija, oni se izводе na Sveučilištu u Zagrebu, Sveučilištu u Zadru, Sveučilištu u Rijeci, Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Sveučilištu u Splitu. Prije početka izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacije pedagoga pokušao se pokrenuti šesti studij pedagogije upitne kvalitete i neodgovarajućih uvjeta za njegovo izvođenje. Spletom okolnosti koje su se više-manje *ad hoc* zbile, taj studij na kraju nije odobren. Međutim, prema EU standardima, kada postoji standard zanimanja i standard kvalifikacije za područje na koji se studij odnosi, nikad nije moguće odobrenje novog studija ukoliko on ne sadrži sve tim standardima propisane elemente. Na taj način su ti standardi ujedno i zaštitni faktori protiv urušavanja kvalitete odgoja i obrazovanja za pojedine kvalifikacije, ali i za podizanja razine postojećih studija ukoliko ne zadovoljavaju sve potrebne elemente koji su propisani donesenim standardima. U tom pogledu oni doprinose općem dobru.

<sup>7</sup> Prilikom organizirane, projektne izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacije u Hrvatskoj na visokoškolskoj razini u njoj obvezno sudjeluju predstavnici svih ustanova koje izводе programe, odnosno školuju stručnjake za tu kvalifikaciju. Osim toga, nakon izrade svakog stanadarda suglasnost na njegov konačni prijedlog također trebaju dati sve ustanove koje školuju te stručnjake prilikom upisa u Registar HKO-a (URL4) u kojem se nalaze svi važeći standardi zanimanja i standardi kvalifikacija.

Zbog toga analiza standarda zanimanja i standarda kvalifikacije studija pedagogije u Hrvatskoj predstavlja u isto vrijeme i upoznavanje sa stanjem i perspektivama pedagogije u Hrvatskoj.

### **HKO projekt za pedagoge**

Zbog unaprjeđenja kvalitete prijediplomskih i diplomskih studijskih programa Europski socijalni fond iz programa Učinkoviti ljudski potencijali osigurao je bespovratno financiranje i provođenje 26 HKO projekata na razini visokog obrazovanja na 49 visoka učilišta u Republici Hrvatskoj u trajanju od 24 do 36 mjeseci (broj poziva UP.03.1.1.03). Cilj svih tih projekata bio je izrada alata za osiguravanje kvalitete i jačanje kompetencija osoblja visokih učilišta i studenata u svrhu unaprjeđenja relevantnosti nastavne djelatnosti u visokom obrazovanju (URL4).

Jedan od tih projekata bio je „Kompetencijski standardi nastavnika, pedagoga i mentora“, kojem je nositelj bilo Sveučilište u Zadru s ciljem postizanja prijedloga za standardizaciju zanimanja i kvalifikacija za nastavnike općih predmeta, strukovne nastavnike, nastavnike-instruktoreske i pedagoge. Uspješno je izveden u tri godine (od 2019. do 2022. godine) s cjelovitim bespovratnim financiranjem u iznosu od 3.999.740,00 kn (530.856,73 €).

Cilj projekta bilo je unaprjeđenje i razvoj programa cjeloživotnog učenja za stjecanje nastavničkih kompetencija, nastavnika instruktora i mentora te prijediplomskog i diplomskog sveučilišnog studijskog programa pedagogije, kao i razvoj postupaka osiguravanja kvalitete u studijskim programima i programima cjeloživotnog učenja, unaprjeđenje modela projektne nastave, vježbaonica i mentorskog rada te kompetencija nastavnog i nenastavnog osoblja (URL2). Kao dio tog projekta izrađen je standard zanimanja i standard kvalifikacije pedagoga. Autor ovog teksta bio je koordinator te projektne dionice, a partneri u njegovoj realizaciji bili su predstavnici svih pet prethodno navedenih studija pedagogije u Hrvatskoj.

*Podloga za izradu obadvaju standarda* bila su dva ključna elementa: (1) *fokus grupe* koje su provedene u veljači 2020. godine o Osijeku, Rijeci, Zagrebu i Zadru s učiteljima zaposlenim u osnovnim školama, nastavnicima srednjih škola i roditeljima, pedagogima zaposlenima u predškolskim ustanovama, pedagogima u osnovnim školama, pedagogima u srednjim škola-

ma, pedagogom u učeničkom domu i pedagogom u centru za odgoj, savjetnicima Agencije za odgoj i obrazovanje, savjetnicima Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, stručnim suradnicima iz Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja i osnivačem odgojno-obrazovne ustanove, ravnateljima predškolske ustanove, ravnateljima osnovne škole, ravnateljima srednje škole, ravnateljima privatne ustanove, ravnateljima alternativne ustanove, ravnateljima vjerske ustanove i ravnateljima centra za odgoj i obrazovanje; (2) drugi bitni element za izradu standarda bili su *rezultati prvog cjelovitog empirijskog znanstvenog istraživanja pedagoga zaposlenih u hrvatskom sustavu odgoja i obrazovanja*, koje je provedeno višestrukim anketnim upitnikom među svim pedagogima zaposlenim u sustavu školstva u Republici Hrvatskoj s pitanjima otvorenog i zatvorenog tipa te skalama sudova; istraživanje je provedeno među 618 ispitanika u ožujku 2020. godine (Vican i sar., 2022).

Na temelju analize svih prijediplomskih i diplomskih studijskih programa pedagogije koji se izvode na pet hrvatskih javnih sveučilišta (svugdje po modelu 3+2 godine), korištenjem rezultata istraživanja fokus grupa i empirijskog istraživanja izrađeni su po prvi puta standard zanimanja i standard kvalifikacije pedagoga u Hrvatskoj, kojim je također unaprijeđena kvaliteta studijskih programa.

### *Standard zanimanja Pedagog/inja*

Slijedi popis ključnih poslova koje izvode pedagozi u hrvatskom sustavu školstva.

Svaki ključni posao razrađen je u pripadajuće pojedinačne kompetencije potrebne za rad. Obzirom da je veliki broj pojedinačnih kompetencija koje su utvrđene i pridodane svakom od navedenih ključnih poslova, zbog racionalnosti slijedi popis pojedinačnih kompetencija vezan samo za prvi od 19 navedenih ključnih poslova.

**Tablica 2.***Standard zanimanja – ključni poslovi na radnom mjestu pedagoga (URL6)*

| Red. broj | Ključni poslovi na radnom mjestu                                                                                                                                                                                                     |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.        | Planiranje, programiranje i vrednovanje odgojno-obrazovnog rada na razini odgojno-obrazovne ustanove/učilišta/tvrtke/udruge i sl.                                                                                                    |
| 2.        | Organizacija, praćenje i unaprjeđenje odgojno-obrazovnog procesa                                                                                                                                                                     |
| 3.        | Suradnja s odgojiteljima u dječjim vrtićima/učiteljima/nastavnicima/odgajateljima u učeničkim domovima/stručnim suradnicima/roditeljima te zajednicom i društvenim okruženjem                                                        |
| 4.        | Planiranje, provedba i praćenje stručnog usavršavanja (cjeloživotno učenje)                                                                                                                                                          |
| 5.        | Vođenje i praćenje novozaposlenih odgojno-obrazovnih djelatnika, pripravnika i mentoriranje studenata na razini odgojno-obrazovne ustanove/učilišta/ tvrtke/udruge i sl.                                                             |
| 6.        | Sudjelovanje u izradi i primjeni posebnih (prilagođenih) programa rada s djecom/učenicima/štićenicima/odraslim osobama s posebnim W                                                                                                  |
| 7.        | Profesionalno usmjeravanje učenika/štićenika/odraslih osoba i provođenje savjetodavnog rada s djecom/učenicima/ štićenicima/odgojiteljima u dječjim vrtićima/učiteljima/ nastavnicima/odgajateljima u učeničkim domovima/roditeljima |
| 8.        | Provođenje istraživanja i vrednovanje rada odgojno-obrazovne ustanove/učilišta/tvrtke/udruge i sl.                                                                                                                                   |
| 9.        | Osiguravanje i unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovne ustanove/učilišta/tvrtke/udruge i sl.                                                                                                                                        |
| 10.       | Implementacija teorijskih spoznaja u kontekstu suvremene pedagoškijske znanosti                                                                                                                                                      |
| 11.       | Organizacija programa odgojno-obrazovnog rada polazeći od društvenih faktora                                                                                                                                                         |
| 12.       | Organizacija odgojno-obrazovnog procesa                                                                                                                                                                                              |
| 13.       | Suradnja s unutarnjim i vanjskim dionicima u okviru odgojno-obrazovnog rada                                                                                                                                                          |
| 14.       | Profesionalne kompetencije i kvaliteta rada pedagoga                                                                                                                                                                                 |
| 15.       | Administrativni poslovi pedagoga                                                                                                                                                                                                     |
| 16.       | Organizacija i provedba odgojno-obrazovnog rada s djecom/učenicima/štićenicima/odraslim osobama s posebnim potrebama                                                                                                                 |
| 17.       | Savjetodavni rad pedagoga                                                                                                                                                                                                            |
| 18.       | Provođenje istraživanja i primjena rezultata u odgojno-obrazovnom radu                                                                                                                                                               |
| 19.       | Osiguravanje i unaprjeđivanje sustava kvalitete                                                                                                                                                                                      |

**Tablica 3.**

*Standard zanimanja – primjer pojedinačnih kompetencija prvog ključnog posla pedagoga (URL6)*

| Red. broj | Pojedinačne kompetencije ključnog posla:<br>Planiranje, programiranje i vrednovanje odgojno-obrazovnog rada na razini odgojno-obrazovne ustanove/učilišta/tvrtke/udruge i sl.                                |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.        | Procjenjivati korisnost primjene novih programa uvažavajući osobne potrebe polaznika, omogućavanja nastavka obrazovanja te potreba tržišta rada                                                              |
| 2.        | Planirati, kreirati i pratiti implementaciju i provedbu kurikulumu, godišnjeg plana i programa rada odgojno-obrazovne ustanove i razvojnog plana uvažavajući institucionalni, društveni i ekonomski kontekst |
| 3.        | Preuzimati osobnu i timsku odgovornost u provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti na institucionalnoj razini                                                                                                   |
| 4.        | Primijeniti načela obrazovne politike EU i RH prilikom izrade odgojno-obrazovnih programa                                                                                                                    |
| 5.        | Implementirati suvremene spoznaje iz područja pedagogije i srodnih znanstvenih disciplina (psihologija, sociologija, filozofija itd.) u odgojno-obrazovnom radu                                              |
| 6.        | Sudjelovati u kreiranju novih godišnjih planova i programa rada                                                                                                                                              |
| 7.        | Vrednovati postojeće nastavne planove i programe rada, kurikulume te razvojne planove u svrhu potencijalne revizije                                                                                          |
| 8.        | Kreirati i provoditi odgojno-obrazovne projekte na institucionalnoj razini uz mogućnost njihova praćenja u svrhu postizanja relevantnih pokazatelja                                                          |

*Standard kvalifikacije Magistar/magistra pedagogije*

HKO razina kvalifikacije koja se stječe završavanjem prijediplomskog i diplomskog studija pedagogije jest 7.1.sv, a kao uvjet za pristupanje stjecanju kvalifikacije završena je 4.2 razina prema HKO-u (gimnazijsko srednjoškolsko obrazovanje ili četverogodišnje i petogodišnje strukovno obrazovanje). Uvjeti za stjecanje kvalifikacije je završen prijediplomski i diplomski sveučilišni studij pedagogije te izrađen i obranjen diplomski rad.

Slijedi popis skupova ishoda učenja te njihovih razina i obujma, koji se sastoji od obveznog i neobveznog dijela. Obvezne skupove ishoda učenja trebaju imati svi studijski programi pedagogije, a neobveznim skupovima ishoda učenja prema slobodnom izboru se upotpunjuje ukupna kvota ECTS

opterećenja studenata pedagogije, koja u pet godina (prije diplomskog i diplomskog studija) treba iznositi najmanje 300 ECTS-a.

Slijedi popis obveznih skupova ishoda učenja za pedagoga.

#### Tablica 4.

*Standard kvalifikacije – obvezni skupovi ishoda učenja, njihova razina i obujam za pedagoga (URL7)*

| Red. broj | OBVEZNI (N=26)<br>Skupovi ishoda učenja             | Razina | Obujam  |
|-----------|-----------------------------------------------------|--------|---------|
| 1.        | Opća pedagogija                                     | 6.sv   | 10 ECTS |
| 2.        | Teorije odgoja i obrazovanja                        | 7.1.sv | 10 ECTS |
| 3.        | Metodologija pedagoških istraživanja                | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 4.        | Statistika pedagoških istraživanja                  | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 5.        | Didaktičke teorije                                  | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 6.        | Didaktika odgojno-obrazovnog procesa                | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 7.        | Metodika rada pedagoga                              | 7.1.sv | 15 ECTS |
| 8.        | Opća povijest pedagogije                            | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 9.        | Nacionalna povijest pedagogije                      | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 10.       | Pedagogija ranog i predškolskog odgoja              | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 11.       | Teorija školske pedagogije                          | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 12.       | Školska pedagogija u odgojno-obrazovnom radu        | 6.sv   | 10 ECTS |
| 13.       | Alternativne koncepcije odgoja i obrazovanja        | 6.sv   | 7 ECTS  |
| 14.       | Kvaliteta i kultura u odgojno-obrazovnim ustanovama | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 15.       | Andragogija                                         | 7.1.sv | 9 ECTS  |
| 16.       | Obiteljska pedagogija                               | 7.1.sv | 9 ECTS  |
| 17.       | Partnerstvo obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova  | 7.1.sv | 7 ECTS  |
| 18.       | Pedagoški menadžment                                | 6.sv   | 9 ECTS  |
| 18.       | Teorije inkluzivne pedagogije                       | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 19.       | Inkluzivna pedagogija u praksi                      | 6.sv   | 8 ECTS  |
| 21.       | Komparativna pedagogija                             | 7.1.sv | 9 ECTS  |
| 22.       | Filozofija odgoja i obrazovanja                     | 6.sv   | 7 ECTS  |
| 23.       | Psihologija odgoja i obrazovanja                    | 6.sv   | 7 ECTS  |
| 24.       | Razvojna psihologija                                | 6.sv   | 7 ECTS  |
| 25.       | Socijalna pedagogija                                | 7.1.sv | 7 ECTS  |
| 26.       | Savjetodavni rad pedagoga                           | 7.1.sv | 9 ECTS  |

Slijedi popis neobveznih skupova ishoda učenja za pedagoga.

### Tablica 5.

*Standard kvalifikacije – neobvezni skupovi ishoda učenja, njihova razina i obujam za pedagoga (URL7)*

| Red. broj | NEOBVEZNI (N=14)<br>Skupovi ishoda učenja           | Razina | Obujam |
|-----------|-----------------------------------------------------|--------|--------|
| 1.        | Antropologija odgoja i obrazovanja                  | 6.sv   | 5 ECTS |
| 2.        | Akademsko pismo                                     | 6.sv   | 5 ECTS |
| 3.        | Kurikulumsko planiranje i programiranje             | 7.1.sv | 9 ECTS |
| 4.        | Medijska pedagogija                                 | 7.1.sv | 6 ECTS |
| 5.        | Cjeloživotno obrazovanje                            | 7.1.sv | 6 ECTS |
| 6.        | Strani jezik struke                                 | 6.sv   | 5 ECTS |
| 7.        | Sociologija odgoja i obrazovanja                    | 6.sv   | 5 ECTS |
| 8.        | Interkulturalna pedagogija                          | 6.sv   | 6 ECTS |
| 9.        | Pedagogija slobodnog vremena                        | 6.sv   | 5 ECTS |
| 10.       | Globalni trendovi i politike u odgoju i obrazovanju | 6.sv   | 6 ECTS |
| 11.       | Obrazovne politike                                  | 7.1.sv | 6 ECTS |
| 12.       | Građanski odgoj                                     | 7.1.sv | 6 ECTS |
| 13.       | Domska pedagogija                                   | 7.1.sv | 6 ECTS |
| 14.       | Visokoškolska pedagogija                            | 7.1.sv | 6 ECTS |

Svaki skup ishoda učenja razrađen je u pripadajuće pojedinačne ishode učenja. Obzirom da je veliki broj obveznih skupova ishoda učenja (26) i neobveznih skupova ishoda učenja (14), zbog racionalnosti slijedi popis pojedinačnih ishoda učenja koje treba ostvariti samo za prvi obvezni skup ishoda učenja.

**Tablica 6.**

*Standard kvalifikacije – primjer pojedinačnih ishoda učenja prvog obveznog skupa ishoda učenja za pedagoga (URL7)*

| Redni broj | Pojedinačni ishodi učenja: Opća pedagogija                                                                        |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.         | Identificirati znanstvenu i stručnu terminologiju iz područja odgoja i obrazovanja                                |
| 2.         | Kritički prosuđivati ciljeve odgoja i obrazovanja te načine njihove realizacije i vrjednovanja                    |
| 3.         | Kritički procijeniti opća pitanja i probleme suvremene odgojno-obrazovne teorije i prakse kod nas i u svijetu     |
| 4.         | Kritički vrednovati pedagogiju i njezin predmet                                                                   |
| 5.         | Procijeniti odnos pedagoškijske teorije i prakse s ciljem refleksivnog pristupa praktičnoj pedagoškoj djelatnosti |
| 6.         | Vrednovati modele odgojno-obrazovnih odnosa u različitim situacijama                                              |
| 7.         | Analizirati odgojno-obrazovne djelatnosti kroz teorije znanosti o odgoju                                          |
| 8.         | Oblikovati spoznaje suvremene pedagoškijske znanosti                                                              |

Nakon provedene procedure pozitivne verifikacije Standard zanimanja Pedagog/inja upisan je u HKO registar (URL6). Upis standarda zanimanja u HKO registar svakog profila preduvjet je za upis standarda kvalifikacije tog profila u taj isti registar. Međutim, bez obzira na uspješno proveden upis standarda zanimanja i pozitivno vrednovan izrađeni standard kvalifikacije, Standard kvalifikacije Magistar/magistra pedagogije još uvijek nije upisan u HKO registar. Štoviše, nije upisan niti jedan drugi standard kvalifikacije koji je uspješno izrađen u okviru prethodno navedenog ciklusa s 26 HKO projekata provedenih u Hrvatskoj na 49 visokih učilišta. Ti upisi su u nadležnosti profesionalnih službi Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske, te se na njega ne može utjecati. Ali, bez obzira na to što upis tog standard nije napravljen, standard kvalifikacije Magistar/magistra pedagogije je službeno registriran<sup>8</sup> i vidljiv na internet-skim stranicama Ministarstva kao standard koji je u postupku objavljivanja

<sup>8</sup> URL4, SK pod rednim brojem 78.

i u tom pogledu već sad predstavlja zaštitu kojom su definirana minimalna znanja, vještine i kompetencije koji su potrebni obrazovnim programima i zahtjevima suvremene profesije pedagoga. Obadva standarda vrijede u maksimalnom predviđenom roku od pet godina, odnosno do 31.12.2026. godine.

Ograničenje rokova svih standarda postoje zbog kontinuiranog unaprjeđivanja tržišta rada, kao i s tim u vezi unaprjeđivanja kurikuluma na temelju kojih se stječu kvalifikacije. To u isto vrijeme znači da je *izrada i revizija standarda zanimanja i standarda kvalifikacija kontinuirani proces*, baš kao što je kontinuiran razvoj svih zanimanja i svih kvalifikacija u suvremenim okolnostima. Na taj se način povezuje obrazovanje s tržištem rada, ujednačavaju zahtjevi za kompetencijama, osigurava minimalna razina kvalitete studija, omogućava fleksibilnost vrednovanjem ishoda učenja koji su stečeni neformalnim i informalnim učenjem te promovira transparentnost svakog zanimanja i profesije.

## Zaključak

Na temelju provedene kritičke analize utvrđeno je da je u suvremenoj školi napuštena pedagoška paradigma koja cjelovito prilazi čovjeku i njegovu uravnoteženom odgoju i obrazovanju. Školom danas dominiraju ekonomizacija, psihologizacija i informatizacija koje dovode do čitavog niza problema. Kao sastavni dio ekonomizacije suvremene škole, čiji je utjecaj među nabrojanim *-izacijama* najsnažniji, uveden je EKO. Sve zemlje članice EU su u tom kontekstu izradile nacionalne kvalifikacijske okvire koji slijede zadani EKO okvir.

Bez obzira na to što je EKO sa svim nacionalnim sastavnicama dio trenda sveopće ekonomizacije, ovim se modelom može unaprijediti kvaliteta školskih kurikuluma i rada, uključujući studijske programe na visokoškolskoj razini. Zbog toga je u ovom radu izložena temeljna struktura standarda zanimanja i standarda kvalifikacije profesije pedagoga izrađena u Hrvatskoj kako bi se na taj način sagledao način njihov izrade, recentni sadržaj i potencijali daljnjeg razvoja u budućnosti.

Ovaj model je značajan ne samo za zemlje članice EU, nego i za sve ostale zemlje koje su na određeni način uključene u europske integracijske procese. Utoliko je to važno i za oba entiteta u Bosni i Hercegovini, kao i za ostale zemlje nastale raspadom bivše Jugoslavije koje su uključene u europske integracijske procese. Što se te promjene (koje neminovno slijede

kao sastavni dio integracija) budu bolje razumjele prilikom implementacije, to se bolje mogu iskoristiti potencijali tih promjena za unaprjeđenje odgoja i obrazovanja za djelomičnu (re)pedagogizaciju suvremene škole.

### Literatura

- Andevski, M. (2023a). Perspectives of Pedagogy in (Post)Modern Society. In S. Zuković (Eds.), *Pedagogy - yesterday, today, tomorrow*. Book of abstracts from International scientific conference. Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
- Andevski, M. (2023b). Perspektive pedagogije u (post)modernom društvu. U S- Zuković, (ur.), *Pedagogija – juče, dana, sutra / Pedagogy – yesterday, today, tomorrow*, (35–43). Filozofski fakultet Univeziteta u Novom Sadu.
- Radeka, I. (2024). O odgoju ili koja je svrha obrazovanja? U V. Dijana (ur.), *Kakav odgoj želimo?*, (39-60). Sveučilište u Zadru.
- Vican, D., Ledić, J., Radeka, I. (2022). *Odgojno-obrazovni diskurs pedagogije*. Sveučilište u Zadru.

### On-line izvori

- URL1: HKO registar; <http://www.kvalifikacije.hr/hr/registar-hko>; preuzeto 01.10.2024.
- URL2: Kompetencijski standardi nastavnika, pedagoga i mentora; <https://uzz.unizd.hr/znanstveno-istrazivacki-projekti/zavrzeni-projekti/kompetencijski-standardi-nastavnika-pedagoga-i-mentora>; preuzeto 01.10.2024.
- URL3: Prijedlozi standarda u postupku predlaganja i vrednovanja; <https://hko.srce.hr/registar/zahtjev>; preuzeto 07.06.2025.
- URL4: Provedba HKO programa na razini visokog obrazovanja; <https://mzom.gov.hr/vijesti/provedba-hko-a-na-razini-visokog-obrazovanja/1788>; preuzeto 01.10.2024.
- URL5: Registar HKO-a (2025); <https://www.kvalifikacije.hr/hr/registar-hko>; preuzeto 07.06.2025.
- URL6: Standard zanimanja Pedagog/inja (2021); <https://hko.srce.hr/registar/standard-zanimanja/detalji/403>; preuzeto 07.06.2025.
- URL7: Standard kvalifikacije Magistar/magistra pedagogije (2021); <https://hko.srce.hr/registar/ustanova/detalji/269>; preuzeto 07.06.2025.
- URL8: Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, *Narodne novine* br. 22/2013., 41/2016., 64/2018., 47/2020., 20/2021.; Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru - Zakon.hr; preuzeto 04.06.2025.

## **PEDAGOGY IN THE EUROPEAN QUALIFICATION FRAMEWORK: Croatian context**

**Igor Radeka**

---

### *Abstract*

*The European Union was founded primarily because of the free movement of capital, labour, goods, and services. The movement of the workforce was facilitated by the European Qualification Framework, a model established in 2008 together with the national qualification frameworks of all EU member states. It is based on summing up the learning outcomes acquired through all forms (formal, informal, and informal) and all levels (from primary to higher) of moral education, education and learning, up to and including the level of a doctorate in science in order to determine the level, scope, and profile of competence of anyone who competes for inclusion in the world of work. In addition to the 27 European Union member states, which have developed national qualification frameworks, another 11 candidate countries, potential candidates, and countries with special status are working on the implementation of the European Qualification Framework. Out of the countries formed on the territory of the former Yugoslavia, these include Bosnia and Herzegovina, Montenegro, North Macedonia, and Serbia.*

*This paper critically examines these processes, along with the expansion of economisation, psychologization and computerisation in modern schools, which is why, instead of a comprehensive approach to moral education and education, the focus of attention has been redirected to the development of competencies for the labour market. At the end, the basic features of the professional standards and qualification standards of educators as a profession are given in accordance with the Croatian and European Qualifications Frameworks, which were developed by pedagogues employed at all five pedagogy study programmes at public universities in Croatia. The implications that these documents have on the further development of pedagogy and educators are particularly emphasised.*

**Keywords:** *European qualification framework, pedagogy, development, distortion.*

---

## ПЕДАГОГИКА В ЕВРОПЕЙСКОЙ РАМКЕ КВАЛИФИКАЦИЙ: Контекст Хорватии

Игорь Радека

### *Резюме*

Европейский союз в первую очередь был основан с целью развития свободного движения капитала, рабочей силы, товаров и услуг. Движение рабочей силы облегчает Европейская рамка квалификаций – система, установленная в 2008 году вместе с национальными рамками квалификаций всех стран Евросоюза. Она основана на результатах обучения, полученных во всех формах (формальном, неформальном и информальном) и на всех уровнях (от начального до высшего) образования, воспитания и обучения, в заключение с докторской степенью, чтобы определить уровень, объем и профиль компетенции любого, кто конкурирует за включение в рынок труда. Помимо 27 стран Евросоюза, которые разработали национальные рамки квалификаций, еще 11 стран-кандидатов на вступление в Евросоюз, потенциальных кандидатов и государств с особым статусом работают над внедрением Европейской рамки квалификаций. Из стран бывшей Югославии в данном процессе участвуют Босния и Герцеговина, Черногория, Северная Македония и Сербия. В этой статье данные процессы критически пересматриваются с учетом экономической экспансии, психологизации и цифровизации в современных школах, вследствие чего вместо целостного подхода к воспитанию и образованию акцент внимания смещается на развитие компетенций для рынка труда. В конце приводится основная характеристика стандартов профессии и стандартов квалификации педагогов, согласно хорватской и Европейской рамкам квалификаций, разработанным педагогами в государственных университетах Хорватии, работающими на всех пяти кафедрах педагогики в стране. Особенно подчеркиваются последствия, которые эти документы имеют для дальнейшего развития педагогики и педагогов.

**Ключевые слова:** Европейская рамка квалификаций, педагогика, развитие, дисторсия.